

30. mai 2023

Lahend 8757/20 - õigus eraelu austamisele

Azzaoui vs. Holland

Artikkel 8

Asjaolud

Maroko kodanikust kaebaja läks 1982. aastal Hollandisse. Kaebaja oli siis kümneaastane ning talle anti alaline elamisluba. Aastatel 1987–1996 mõisteti ta süüdi mitmes kuriteos ning talle määrati karistuseks vangistused. 1996. aastal mõisteti ta süüdi vägistamises ja talle määrati kaheaastane vangistus. Siseriiklik kohus leidis, et tal oli kuriteo toimepanemise ajal skisotüüpsete ja antisotsiaalsete tunnustega isiksusehäire ning episoodilised psühhootilised kogemused, mis vähendasid tema kriminaalset süüd. Seetõttu leiti, et teda tuleb kinni pidada spetsiaalses kinnipidamiskliinikus ("TBS korraldus"). Kriminaalkohtud pikendasid seda määrust korduvalt. 2016. aastal pikendati kaebaja raviautuse käitumiseksperide ettepanekul TBS-i korraldust veel ühe aasta võrra ja ta vabastati tingimisi kliinikus viibimisest, jätkates ravi abistatavas asutuses.

2017. aastal teavitas justiits- ja julgeolekuministri asetäitja („aseminister“) kaebajat oma kavatsusest tühistada tema elamisluba ja kehtestada talle sissesõidukeeld põhjusel, et ta kujutab ohtu avalikule korrale. Seejärel rikkus kaebaja tingimisi vabastamise tingimusi, suitsetades marihuaanat ja tarvitades alkoholi. 2018. aastal tunnistas aseminister kaebaja elamisloa kehtetuks ja määras kümneaastase sissesõidukeelu. Kaebaja kaebused/vaidlustused jäeti rahuldamata.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 8 ning leiab, et tema elamisloa kehtetuks tunnistamine ning sissesõidukeelu kehtestamine olid ebaproportsionaalsed. Lisaks väidab ta, et Hollandi kohtud ei kaalunud piisavalt tema isiklike asjaolusid (vaimuhaigust).

EIK seisukohad

Artikkel 8

EIK märkis, et kaebaja poolt vaidlustatud meetmed riivasid kaebaja õigust tema eraelu austamisele, need olid seadusega kooskõlas ja järgisid legitiimset eesmärki tagada avalik turvalisus ning ennetada korrariikumisi või kuritegevust. Seetõttu pidi EIK otsustama, kas need olid „demokraatlikus ühiskonnas vajalikud“.

Oma psüühilise seisundi tõttu oli kaebaja haavatavam kui keskmine „asustatud migrant“, keda ähvardas väljasaatmine. Kuigi tema süüdimõistvates otsustes sisaldasid vägivaldse ja seksuaalse iseloomuga kuriteod, ei võtnud ei aseminister ega halduskohus kaebaja süüte olemust ja raskust hinnates arvesse asjaolu, et ta kannatas teo toimepanemise hetkel rasket vaimuhaigust, mis vähendas tema kriminaalset süüd. Aseminister viitas oma tühistamisotsuses ainult toimepandud mitme kuriteo tõsidusele, tema TBS-i korralduse pikendamisele ja kuritegude uuesti toimepanemise ohule ning avalikule korrale. Neid järeldusi kinnitades asus halduskohus seisukohale, et aseminister oli õigustatult andnud kaebaja poolt korduvalt toime pandud rasketele kuritegudele „otsustava kaalu“.

Asjaolu, et viimasest süüteost oli möödunud üle 20 aasta, ei tähenda kaebaja väitel, et ametivõimud oleksid loobunud õigusest tema elamisluba kehtetuks tunnistada. Jõudes järeldusele avaliku korra ohu

¹ Lühiülelaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

olemasolu kohta tühistamismenetluses, ei võtnud ametivõimud aga piisavalt arvesse kaebaja isiklikke asjaolusid ja eriti kriminaalkohtute järeldusi oma otsustes TBS-i korralduse pikendamise kohta, mida toetasid meditsiinilised tõendid. Kaebaja käitus TBS-ravi ajal hästi ja oli muus osas saavutanud positiivseid edusamme viimaste aastate jooksul pärast viimase süüteo toimepanemist. Kaebaja vaimse tervise halvenemine ja ainete kuritarvitamise ägenemine 20 aastat pärast ravi alustamist näis olevat ajendatud aseministri kavatsusest tema elamisluba kehtetuks tunnistada ja sellele järgnenud tühistamismenetluses tehtud otsustest. Kuni selle hetkeni oli tema ravi suunatud Hollandi ühiskonda taasintegreerimisele ja seega ei võetud meetmeid tema Marokosse taas saatmiseks. Veelgi enam, kriminaalkohtu otsustest tulenes, et *status quo* olukord, millesse kaebaja sattus, oli mõjutanud tema ravi, tema taasintegreerumist ja TBS-i korralduse lõpetamise võimalust. Nendel asjaoludel oli ametivõimude ülesanne koordineerida erinevaid menetlusi, mis puudutasid tema õigust oma eraelu austamisele, ning hinnata õigeaegselt ja põhjalikult tema Marokosse väljasaatmise praktilist teostatavust, et võimaldada nõuetekohast artikliga 8 kaitstud huvid.

Aseminister oli lihtsalt leidnud, et kaebaja oli täiskasvanud mees, keda saab pärast abistamist koduriiki tagasi toimetada ja ta tunneb või saab õppida kohalikku keelt ning, et tal on Marokos perekond, kellega ta on suhelnud. EIK hinnangul ei ilmnunud, et riigiasutused oleksid kaalunud meditsiinilisi aspekte, sealhulgas kaebaja vajadustele vastavate ravimite ja ravi kättesaadavust ja kättesaadavust Marokos. Seetõttu ei võtnud siseriiklikud ametivõimud elamisloa kehtetuks tunnistamise menetluses piisavalt arvesse raskusi, millega kaebaja võib Marokos oma vaimse haavatavuse tõttu kokku puutuda.

Sellest tulenevalt ja olenemata kostjariigi kaalutlusruumist ei olnud siseriiklikud ametiasutused käesoleva juhtumi asjaoludel kaalul olevaid huve nõuetekohaselt arvesse võtnud ega tasakaalustanud. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 8 rikkumise.

Artikkel 41

EIK otsustas kuue poolthäälga ühe vastu, et rikkumise tuvastamine on iseenesest piisav õiglane hüvitis mittevaralise kahju hüvitamiseks.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

1. juuni 2023

Lahend 75135/14 - diskrimineerimiskeeld

Maymulakhin ja Markiv vs. Ukraina

Artikkel 14

Asjaolud

Kaebajateks on kaks meest, kes elavad koos stabiilses ja pühendunud suhtes alates 2010. aastast. 2014. aastal andsid teada soovist abielluda seitsmele registriameti osakonnale. Kõik nende taotlused jäeti rahuldamata põhjusel, et Ukraina põhiseadus ja perekonnaseadus defineerisid abielu selgesõnaliselt naise ja mehe vahelise pereliiduna.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 14 koostoimes artikliga 8 ning leiavad, et neil puudub Ukrainas võimalus sõlmida abielu või muud tüüpi tsiviilõiguslikku suhet. Nad leiavad, et neid on diskrimineeritud seksuaalse sättumuse alusel.

EIK seisukohad

Artikkel 14 koostoimes artikliga 8

EIK märkis, et juhtumi asjaolud kuulusid kaebajate „eraelu” ja „pereelu” ulatusse. Sellest tulenevalt oli kohaldatav artikkel 14 koostoimes artikliga 8.

Kaebajad olid oma suhte õigusliku tunnustamise ja kaitse vajaduse osas sarnases olukorras mis tahes erinevast soost paariga. Siseriiklik õigusraamistik tunnustas erisooliste paaride puhul kahte tüüpi suhteid: abielu ja de facto pereliitu, kus mees ja naine „elavad perekonnana ilma abielus olemata”. Kuigi nende kahe õigusliku staatusega tagatud suhte õiguskaitse tase erines märkimisväärselt, siis riik ei sekkunud selle valikusse, vaid see oli puhtalt paari enda valik. Kaebajatele aga keelduti sellisest valikust. Neil ei olnud võimalik abielluda ja nad ei saanud mingit muud õiguslikku tunnustust. Seega oli vajalik võrrelda nende olukorda ainult vallaliste erisooliste paaride omaga. Valitsus oli sisuliselt tunnistanud, et kaebajatel oli keelatud reguleerida elu põhiaspekte paarina, välja arvatud teatud varaga seotud aspekte. EIK on juba varasemalt leidnud, et selliseid eraõiguslikke lepingulisi kokkuleppeid ei saa pidada paarile tunnustamiseks ja vajalikuks kaitseks. Kaebajatel puudus ka võimalus tugineda oma suhte olemasolule suhetes kohtu- või haldusasutustega. Sellest jäeldub, et kaebajaid, kes on samast soost paar, koheldi erinevalt erinevast soost paaridest, kuna neil puudus igasugune õiguslik tunnustus ja kaitse. Selle erineva kohtlemise ainus põhjus oli nende seksuaalne sättumus.

Ukrainal oli vabadus piirata abiellumist ainult erisooliste paaridega. Samas ei olnud valitsus esitanud ühtegi põhjendust, mis õigustaks samasooliste paaride õiguslikku regulatsioonist väljajätmist. Kuigi EIK tervitas valitsuse kavatsust kehtestada õiguslik raamistik, mis võimaldaks samasooliste paaride vahelist suhet piisavalt tunnustada ja kaitsta, ei saa spekuloida õigusaktide üle, mida veel ei eksisteeri.

Perekonna kaitsmine traditsioonilises tähenduses oli põhimõtteliselt kaalukas ja õigustatud põhjus, mis võis õigustada erinevat kohtlemist seksuaalse sättumuse alusel. Selle eesmärk oli aga üsna abstraktne ja selle elluviimiseks võis kasutada mitmesuguseid konkreetseid meetmeid. Veelgi enam, perekonna mõiste oli tingimata evolutsiooniline, nagu näitasid muudatused, mida see oli pärast konventsiooni vastuvõtmist läbi teinud. EIK on juba varem leidnud, et ei ole alust arvata, et stabiilse ja pühendunud suhetes samasoolistele paaridele seaduslik tunnustamine ja kaitse võib iseenesest kahjustada traditsioonilisel viisil moodustatud perekondi või ohustada nende tulevikku või puutumatus. Samasooliste paaride tunnustamine ei takistanud mingil viisil erinevast soost paaridel abiellumast. Laiemas plaanis ei tähenda samasoolistele paaridele õiguste tagamine iseenesest teistele inimestele või teistele paaridele tagatud õiguste nõrgenemist. Seetõttu ei saa traditsioonilise perekonna kaitset iseenesest aktsepteerida kui kehtivat avaliku huvi, mis õigustab samasooliste paaride igasugusest õiguslikust tunnustamisest ja kaitsest keeldumist.

Riigi kaalutlusruumi analüüsid märkis EIK selget jätkuvat suundumust samasooliste paaride seadusliku tunnustamise ja kaitse poole Euroopa Nõukogu liikmesriikides, millest 30 näevad praegu ette samasooliste paaride õigusliku tunnustamise võimaluse.

Eeltoodud arvestades ei olnud kostjariik põhjendanud kaebajate erinevat kohtlemist paarina võrreldes erisooliste paaridega. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 14 koostoimes artikliga 8 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Ukraina peab kummalegi kaebajale eraldi maksma varalise kahju hüvitiseks 32 eurot ja mittevaralise kahju hüvitiseks 5000 eurot. EIK leidis, et Ukraina peab kaebajatele maksma kulude katte ühiselt kokku 4000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)
[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

1. juuni 2023

Suurkoja otsus 24827/14 - õigus kohtusse pöörduda ja vara kasutamise kontroll

FU QUAN, s.r.o. vs. Tšehhi Vabariik

Artikkel 6 ja protokoll nr 1 artikkel 1

Asjaolud

Kaebaja ettevõtte kaup/vara arestiti selle tegevdirectori ja kaasliikme vastu algatatud kriminaalmenetluse raames. Arestitud vara väärtus oli ligikaudu 2,1 mln eurot. EIK leidis 17. märtsi 2022. aasta otsuses, et taotluse põhiobjektiks on 5 aasta pikkuse arestimise ja aja möödumise tõttu väärtuse kaotanud kauba kahju hüvitamise võimatus. EIK jättis rahuldamata valitsuse esialgse vastuväite siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendumise kohta ja tuvastas viie poolthäälega kaks vastu protokoll nr 1 artikli 1 rikkumise, leides, et peaaegu poolteist aastat pärast tegevdirectori ja partneri õigeksmõistmist ei olnud ühtegi õigustatud põhjust kaebava äriühingu kaupade kinnihoidmiseks.

5. septembril 2022 suunati asi valitsuse taotlusel suurkojale.

Suurkoja seisukohad

Artikli 6 lõige 1 ja artikkel 13

Suurkoda leidis, et esmalt on asjakohane käsitleda taotlusi artikli 6 lõike 1 ja artikli 13 alusel, sest need neile oli kaebaja äriühing peamiselt tuginenud oma kaebuses EIK-le. Kaebaja äriühingu kaebus artikli 13 alusel tuleks lugeda tema kaebusega artikli 6 lõike 1 alusel arvesse võetuks, eriti kuna riigivastutuse seadus nägi ette võimaluse saada hüvitist kahju eest, mis on tekitatud ametiasutuste poolt võetud kohustuste rikkumise tõttu. Kaebuse esitanud äriühing väitis, et siseriiklikud kohtud olid olnud liiga formaalsed ning oleksid pidanud esitatud hagi käsitlema sellisena, et see põhineb eeskirjade mittekohasel täitmisel tekitatud nõudena.

Suurkoda leidis aga, et EIK koda ei ole arvestanud sellega, et see ei pruukinud olla siseriikliku õiguse alusel võimalik. Kaebaja äriühing ei olnud siseriiklikes kohtutes kordagi maininud eeskirjade eiramist ega väitnud, et need kohtud olid tema tsiviilhagi valesti tõlgendanud ja oleks pidanud seda käsitlema sellisel käitumisel põhineva hagina. Reeglina ei saa pooled esitada EIK-s argumente, mida nad ei ole juba siseriiklikes kohtutes esitanud. Suurkoda märkis, et kaebaja äriühingul oleks olnud võimalik nelja kuu jooksul peale tema tsiviilhagi ebaõnnestumist esitada uus hagi, mis oleks saanud põhineda eeskirjade mittekohasel täitmisel tekitatud nõudena.

Suurkoda leidis seetõttu, et kaebus kohtusse pöördumise kohta on ilmselgelt põhjendamatu tõttu vastuvõetamatu. Artikli 13 alusel esitatud kaebus loeti artikli 6 lõike 1 alusel käsitletuks.

Protokoll nr 1 artikkel 1

Suurkoda leidis, et kaebaja äriühing on põhimõtteliselt esitanud kolm kaebust EIK-le protokoll nr 1 artikli 1 alusel:

1) kaebus, mis on seotud varale tekitatud kahjuga pärast põhjendamatu süüdistuse esitamist ja selle tegevdirectori ja kaasliikme kinnipidamist;

- 2) kaebus selle kohta, et siseriiklikud ametiasutused ei ole arestitud vara eest nõuetekohaselt hoolitsenud;
- 3) kaebus arestimise lõpetamise viivitamisega kohta.

Mis puudutab esimest kaebust, siis suurkoda kordas, et õigeksmõistmine või kriminaalmenetluse lõpetamine ei tähenda automaatselt hüvitise vajadust. Igasugune õigus hüvitisel peab tulenema siseriiklikust õigusest. Seejärel märkis suurkoda, et kaebaja äriühing ei olnud algatatud kriminaalmenetluse osaline. Riigivastutuse seaduse alusel oli õigus hüvitisele ainult menetlusosalistel. Seega kuna kaebaja äriühingul ei olnud siseriikliku õigusel alusel piisavat alust esitada nõuet, siis protokoll nr 1 artikkel 1 ei ole kohaldatav ja kaebus on vastuvõetamatu.

Seoses teise kaebusega kordas suurkoda, et kui ametivõimud vara arestisid, võtsid nad kohustuse hoolitseda selle eest. Selleks tuleb teha mõistlikke jõupingutusi, et vara säiliks. Kaebaja äriühingul oli võimalus saada riigilt hüvitist, kuna võimude suutmatus arestitud vara eest nõuetekohaselt hoolitseda kujutas endast ebaseaduslikku käitumist. Kaebaja äriühingu artikli 6 lõike 1 alusel esitatud kaebuse kohta tehtud järeldustest järeldub aga, et kaebav äriühing ei olnud seda võimalust nõuetekohaselt kasutanud. Sellest tulenevalt tunnistas suurkoda selle kaebuse vastuvõetamatuks.

Seoses kolmanda kaebusega leidis suurkoda, et seda kaebust ei esitatud EIK-le esialgses kaebuses/taotluses. See esitati alles hiljem, kui kaebaja äriühing tegi oma tähelepanekud. Suurkoda märkis, et ei ole võimalik eirata 6 kuu reeglit. Kaebaval äriühingul oli võimalus saada hüvitist kostjariigi käest, kuna põhjendamatu viivitus arestimise tühistamisega kujutas endast ka eeskirjade vastast ametikäitumist. Samas kaebaja äriühing ei olnud seda võimalust korralikult ära kasutanud. Seetõttu on ka see kaebus vastuvõetamatu siseriiklike õiguskaitsevahendite mitteammendamise tõttu.

[Otsus](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

1. juuni 2023

Suurkoja otsus 19750/13 - individuaalkaebus ja kaebuse vastuvõetavuse kriteeriumid

Grosam vs. Tšehhi Vabariik

Artiklid 34 ja 35

Asjaolud

Kaebaja oli kohtutäitur, kes vabakutselise esindajana vastutas riigi nimel täitedokumentide sunniiviisilise täitmise eest. Kõrgema halduskohtu distsiplinaarkolleegium tunnistas ta süüdi rikkumistes ja karistas teda rahatrahviga. Kaebaja esitas edutu põhiseadusliku kaebuse.

Kaebuses EIK-le tugines kaebaja EIÕK artiklile 6 ning protokoll nr 7 artiklile 2. Viimase sätte alusel kaebas ta asjaolu üle, et siseriiklik seadus välistab kaebuse kõrgema halduskohtu distsiplinaarkolleegiumi otsuste peale. Pärast kohtuasja esialgset edastamist kutsus EIK koda omal algatusel pooli üles esitama artikli 6 lõike 1 alusel täiendavaid kirjalikke märkusi, mis puudutasid eelkõige seda, kas distsiplinaarkolleegium vastab oma koosseisu tõttu "seadusega loodud kohtu nõuetele" selle sätte tähenduses. Kaebaja väitis oma 5. novembri 2015. aasta märkustes, et distsiplinaarkolleegium ei vasta nendele nõuetele.

23. juuni 2022. aasta otsuses leidis EIK nelja poolthäälega kolme vastu, et artikli 6 lõiget 1 on rikutud osas, milles distsiplinaarkohus ei vastanud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele.

Asi suunati valitsuse taotlusel suurkojale.

Suurkoja seisukohad

Artikkel 6-1

Ainus vaidlusküsimus kohtuasja ulatuse osas oli see, kas kaebaja kaebust protokoll nr 7 artikli 2 alusel sai artikli 6 lõike 1 alusel läbi vaadata kui kaebust sõltumatu ja erapooletu kohtu kohta. Käesolevas asjas ei olnud kaebaja väitnud, et distsiplinaarkolleegiumi koosseis, kus ei olnud elukutselised kohtunikud, oleks kaasa toonud protokoll nr 7 artikli 2 rikkumise. Kaebaja rõhutas, et distsiplinaarkolleegiumi koosseis oli Tšehhi Vabariigi kõrgemate kohtuasutuste seas ebatüüpiline ja ta ei väitnud, et see ei olnud "kohus", vaid lihtsalt, et see ei olnud "kõrgeim kohus". Seetõttu ei saa kaebaja kaebust käsitleda sellisena, et see oli esitatud selliselt, et see kohus ei olnud sõltumatu ja erapooletu kohus artikli 6 lõike 1 tähenduses. Kaebaja ei olnud sellist kaebust esitanud oma esialgses kaebuses, vaid alles hiljem.

Arvestades ülaltoodud järeldusi, oli kaebaja 2015. aastal esitatud kaebus selle kohta, et distsiplinaarkohus ei olnud sõltumatu ja erapooletu kohus, esitatud rohkem kui 6 kuud pärast tema suhtes algatatud distsiplinaarmenetluse lõppemist. Seetõttu on kaebaja kaebus vastuvõetamatu.

Suurkoda tunnistas vastuvõetamatuks ka kaebaja ülejäänud kaebused.

[Otsus](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)